

ÁLLATOK VÉDELME.

a kolozsvári állatvédő-Egyesület havi közlönye.

Szerkeszti:

ÉBER ERNŐ.

Kéiratok a szerkesztő nevére <i>Deák Ferencz-utca II. sz.</i> kéretnek. Előfizetések és pénzküldemények az egyesület pénztárosa Virányi István úr (Hosszú- u 9 sz.) czimére intézendők.	Tagoknak tagsági díj fejében jár. <i>Előfizetési ár:</i> Egész évre — — — — 2 kor. — áll. Fél évre — — — — 1 kor. — áll. Számoneként — — — — kor. 20 áll.	
VII. évfolyam.	Kolozsvár, 1902. márczius.	3. szám.

TARTALOM: Küzdelem a hatalomért ember és állat között. *Schwarz-
czel Adél* - Corrida de toros. *Éber Jenő*. - A ló szemellenzője. -
Állatvédelem és állatvilág: - Az állatvédő egyesület választmányi ülése. -
Az állatok világa az Urániában - Valódi állatbarát. - Adat az egér
félék anyai szeretetéhez. - Küzdelem a bikával.

Küzdelem a hatalomért ember és állat között*.

Egyik legáltalánosabb, de egyszersmind legkedvesebb kép a paradicsomról, a hol a vadállatok Ádámot és Évát körül veszik. Kezeit ilyen kedvteléssel mélyeztethette Éva a lábaihoz macskaként simuló oroszlán pompás sörényébe, vagy végig simíthatta a parancsára szelíden előkuillogó tigris és párducz bársonypuha szőrét. Gyönyörűség lehetett, mikor a merész röptű sas egy intésre a kék levegő-égben irányt változtatott, néhány szárnycsatogással alá szállt, hogy az első ember pár kezén ülő galambbal napba néző szeme békés tekintetet cseréljen. S tán a legkedvesebb az volt, mikor a kis éneklő madarak verseny-dalukat elragadóan zengték, a közeledésre nem riadtak el, hanem éneküket még bájosabb mozdulattal kísérvé, csattogtak tovább.

Be másképp lett azután, mikor megkezdődött az ember tragédiája. Verőfényes ég alatti lombosátor helyett, a barlangok sötét éjszakája lett a menedék. Mintha ekkor a hatalom a világ fölött az állaté lett volna. Az oroszlán, a tigris megtanult ordítani; üvölteni a farkas sziszegni a kígyó, az embernek egy maradt, a reszketés

* Főolvastatott az állatvédő-egyesület 1902. februárius 15-iki főlojvasó ülésén.

Mintha most is látszanék a félelem a barlanglakók összezugorodott csontvázán. Lehetetlen számalom nélkül tekinteni az időtlen-idők előtti czölöpépítményekre, illetve azok maradványai után készült rajzokra. Valóságos kunyhó Velenczétet építtetett a félelem az emberekkel egy-egy tó vizére. Volt olyan falú, mely 100 ezer czölöpön nyugodott, s 1500 négyszög m. területet foglalt el. Itt őrizték drága kincseiket, a kőfegyvereket s még drágábbat, életüket. A tér, a berek, a rengeteg az állaté volt csaknem osztatlanul, s vele szemben az ember leginkább csak védelemre szorult. Nővekedtek is az állatok számban és erőben s a szükség siettette az embert fegyverei tökéletesítésére és esze élesítésére, hogy a hol nem elég az erő, győzzön a csel, a ravaszság.

Nagy szükség volt erre különösen keleten, hol az oroszlán nagy számmal élt, hol Ázsia népei a királyi vad közeledésére csak futva, ijedten menekültek, s egyedül az assyrok folytattak vadászatot ellenük. Itt Tiglath-Pileszár assyr király egymaga 120 oroszlán megölésével dicsekedett. Ezért azonban távolról sem lehet állítani, hogy a hatalom megszűnt az állatoké lenni.

Az állati erő bámulata imádatba ment át; ott az egyiptomiak Apis-a. Avagy elragadta az embert az állat szépsége, az ibis-madarat kecses járása tette tiszteltté, a macskát hizelgő természete. Elannyira fokozódott az állatok iránti tisztelet, hogy a rettentő Kambyzesnek megbocsátották ezek legyilkolását, hiszen azok csak emberek voltak, de hogy az Apist megsebesítette, gyűlöltté lett örökre.

Majd a kegyetlenség terén tanítójaul, segítőtársul fogadta az ember az állatot. Eltanulta tőlük az orozva-támadást, a kegyetlen vérengzést. Született vad állat szívvel és észszel egy Neró és utódai. Tanuként ott a Collosseum: ez a nagy, ez a mély, ez a néma jaj! — A mely pedig rettentő céljától eltekintve egyike volt a világ legszebb épületeinek. S mint a hogy egy összefoncsolt ékszer emálljából, csillogó drágaköveiből lehet következtetni annak egykori szépségére; úgy egészítheti ki a képzelet a Collosseum romjait ősi pompájára.

„Alapja mélyen beeresztve a földbe óriási travertin szikladarabokból készült, s a föld alatt roppant mély üreget körtett, melyben részint a vadállatoknak volt hely készítve, részint titkos alagútak vágva, részint vizcsövek és vízmeder elhelyezve, hogy a szinkört bármely pillanatban hajókázható kis tengerre lehessen alakítani. Ezek fölött emelkedik a négyemeletes oszlopcsarnok, min-

denike 80 ívvel, mint szívárvány-hajlás bullámzanak egymás föltt. Az alsó oszlop-sor, melynek az egész terhet kell hordoznia doriai. Ez oszlopok, mintha nehéz terhök miatt a földbe bele fúródának. A második sort a karcsubb jóniai oszlopok képezik. A harmadik sorban, mint megannyi pompázó akanthus, állanak kört a korinthusi oszlopok, mint karcsu termetű egyenes pálmák sugároznak föl, fejük egymásból kibomladozó akanthus levelekkel van gazdagon díszítve, melyek a koronára is fölhajlanak. A rengeteg épületben 87.000 ember számára volt kényelmes hely, s huszezer ember állott a közönség szolgálatára. A tetőn a császári hajóhad legényei voltak fölállítva. Ezek igazgatták az arany csillogokkal ékesített óriási nagy lepelt, hogy az fölfogja az égető napsugarakat, s ezek nyitották meg a falban arra rendelt apró csapokat, hogy illatos vizet permetezzenek a fölhevült közönség fölűdítésére. Belől, a medencéhez hasonló küzdőteret 3 m. magas, sima márvány-fal köritette, széléről a közönséget védő, ferdén előre nyuló vaslándsákkal. Itt vonultak el körben a vadaknak szánt szerencsétlenek, leginkább keresztyények, lejhajtással üdvözölve a császárt: Ave Caesar, morituri te salutant! Üdvözlégy Caezár, a halni indulók köszöntenek! Ezután kinyitották a földalatti ketreczékét s innen rohantak elé ordítva, üvöltve a világ minden részéből összefogdosott medvék, párduczok, tigrisek, oroszlánok“ (dr. Éltes K.) Nem írom le a véres jeleneteket, mert annak meghallgatásához is erős idegek kellenek, ha nem is olyan vitorlakötéltől való, mint az akkori rómaiaké lehetett. Csupán azt idézem még dr. Éltes könyvéből, hogy ez irtózatos jeleneteket: bohócok ugránozásai, zene, ének s — Uram bocsá! vig társalgás, csevegés, étel, ital, permetező rózsavíz stb. váltották föl. Majd megnyitlak a zsüipek, néhány percz alatt víz árasztotta el a vérázattá tért, melyet csónákok, hajók hasítottak s ezekről egymással s a reájuk bocsátott vízi-lovakkal és krokodilokkal harcoltak a gladiátorok, mindig halálíg.

Íme, így fogadta akkor az ember tanítójául a ragadozó állatot s a rettenetes kegyetlenségben felül multa fenevad mesterét, annyira, hogy éppen ez által az állatok eddigi hatalmát megtörve, ő, az ember kezdett uralkodni az állat-világ föltt. Így a legerősebbet, az elefántot besorozta hadseregébe, bástyát épített hátára s e mozgó erődből nyilatza az ellenséget, de maga az elefánt is részt vett a küzdélemben, ormányával derékonragadta a közeledni merészkedő ellenséget, hogy messze elhajtsa. Mint tudjuk,

Hannibál az Alpeseket is megmászatta harci elefántjaival. A chinai császár hadi és salon-kocsiját négy elefánt emelte.

Házi állataik közül különösen a kutyát nemesebbnek tartották, ha ősei között, vagy egy vadállatot számláltak. Azon gazdag ajándék közül, melyet Nagy Sándornak a legyőzött kajkeja nép fejedelme Sopheithes küldött, a legnevezetesebb volt az a 150 kitérő kutya, melyek állítólag tigris-utódok voltak.

És a ló, ez a szelid, okos állat, a melyet erővel sem taníthattak kegyetlenségre, mint a hogy a kutyát minduntalan visszavezették ragadozó voltára és pedig nemcsak állat, hanem ember-üldözésre is használták, a ló is, mondom, legelsőbb a csatában, a küzdelemben állt az ember szolgálatára, mint harci paripa.

Az amazonok sem szerettek semmit a világon, csak lovukat, mért ez rohant velök a csatában előre, s vitte őket, kiket már nem is csak harci szenvedély, hanem valóságos csata-düh hevített. Kiknek, ha naptól perzseit, vihartól csapzott vaszmaikba nyil fúródott, kiképték könnyedén, hogy nyomban vissza röpték saját ívükről az ellenségre. Legrettenetesebbeknek írja a monda az állítólag róluk nevezett folyó partján lakó déliamerikai amazonokat. Javukia jegyzi ugyan, hogy férjeik kegyetlensége előtt menekülve csoportosultak hadsereggé. A dahomei király 3000 főre menő kitérő lovas s a fájdalom iránt érzéketlen hős amazon hadsereggel dicsekszik ma is. Habár a magyarok is a legpompásabb harci paripákkal rendelkeztek, s legkedvesebb foglalkozásuk a harcolás volt, azért a magyarok ősi történetére bizonyos megnyugtató fényt vet, hogy abban szerp a ragadozó állatoknak nem jutott. Ellene mentek, mint bátor vadászok, nem kelepzték, tört vetve, hanem leterítve azokat, biztos fegyvereikkel, mulatságot, gyönyörűséget, a vadak vérengzése, avagy azok kizása nem nyújtott soha, mint a hogy ma is az állatseregleti mutatóvány importált; általános, rözkedveltségnek nem örvend, s a mutatóványok hősei, csekély kivétellel, idegenek.

A bikaviadal pedig az embert állattá alacsonyító, durva, vad mulatság minden jóérzéssel előtt, ha még oly ragyogó toll írja is le, mint a Pekár Gyuláé. De ő is elmondja, hogy: „A bikaviadal első látásra nagyon idegenszerű, s a vér, a veszedelem, a halálsápadt, sebesült picadorok látása, esetleg felöklélt agyarázott banderillerok szemlélete kihozza az embert a sodrából. S azonkívül, főleg magyar embernek, kinek a véreben van a lovak szeretete, borzasztó vagy hűs ló halálvesződését, melyeket a bika sebesített halála, végig nézni egy délután.”

A történelem is beigazolja, hogy a magyar emberrel vele született a ló szeretete

Már a Zalán fejedelemnek küldött pompás ajándékok között első volt a 12 fehér nemes ló, aztán jött ugyanannyi teve. És csobogó patak partján, berkek árnyában Hadúrnak is fehér ló vadáldozott a pogány, de bálványt nem imádó; hős, de nem kegyetlen; harcias, de nem zsarnok magyar. Lovon üzte a csodaszarvast, melynek kedves regéje vonzó marad mindig és mindig „Száll a madár ágról ágra, zengőének szájról-szájra“. Rendre az emberi műveltség fejlődésével foglalta el az állat számára a kijelölt helyet. A meg nem szelidíthető, szolgálatra nem szoktatható állat marad az erdők, mezők lakója, de bár szabadok, életök, illetve haláluk fölött az ember, mint vadász rendelkezik. Nálunk csak egy elnevezés a vadász-zászlóalj, de Indiában jól begyakorolt és fegyelmezett hadsereg a tigriseket és oroszlánok irtó angol katonaság vadász zászlóalja.

Elég csodás, de az állatok fölötti hatalmat még sem az egyre tökéletesedő fegyver; nem az erő; nem a küzdelem; nem a ravasz cselvetés vívta ki az ember számára: hanem az isten béke. Az a béke, mely időt, tért ad az észnek a cselekvés fölött. Az a béke, mely azt, a mit négy ősi elemnek nevezett hajdan az ember; a földet, a levegő-egyet, a tüzet, a vizet szolgálatába fogadta, hogy adjon kincset, rablás-nélkül; vagyont, harcok nélkül; jólétet, leigázás nélkül.

Am a békés, de nagy munkához nem egyedül fogott az ember, segítő társul mellé lépett az állat. Szegény! be nem tudta, mit cselekszik! Beszegődött hű, odaadó, igénytelen szolgának, s még is milyen ritkán talál igazán jó gazdára. Daczára annak, hogy nem egyszer hallhatunk ilyenmű beszélgetést népünknel: „Jó napot adj Isten! hogy mint szolgál a kelmed, kedves ház-népének egészsége? — „Köszönöm szíves jó akaratját, — a riska-tehenünk jó tejelő, a malacok gyarapodnak, a gyerekek is megvannak Isten után.“

Azonban sajnos, az állatoknak e nagyra becsülése sokszor csak a sorrendre szorítkozik, azontul kijár a szenvedésből e munkás állatnak, s annak, mely az ember táplálására van rendelve. Az állat sorsát itt nagy rafineriával a szakács mesterség veszi kezébe, hogy már az állat életében meginduljon ez a folyamat, mely őt majdan jó pecsenyévé teszi. Kivételt képez ugyan egy néhány, p. Olaszországban. Azt a sok tücsköt-bogarat, a mit megesznek, nem hizlalgatják előre.

A kigyónál még veszik maguknak a fáradságot, hogy megüssék, de már a tengeri csiga, melyet pár centésiméért zsebébe méret az olasz köznép, amugy természetes mivoltában is jó. Még cíztrómot sem csavar rá, mint az osztiigára, hanem zsebkésével kiemelve küldi le hőségtől száradt tarkán a nyálkás, hideg falatot, s a kis csinos, rózsaszínű, gyöngyház csillogású házakat, mint az üres mogyoróhéját, eldobja. Az étkezésben nagyon különböző az ízlés, de azt mégis alig lehet megbocsátani az olaszoknak, hogy az éneklő madarakat is, legyen pacsirta, vagy fülemile, föltálalja. Ez már valóságos kifosztogatása a természet szépségének, az embert hüzzá alacsonyító falánkság, a mely nem érzi, hogy egy fenséges harmóniát bont meg, mikor a virágszönyeges illatos mezőt, a lombos erdők dainokát elrabolja. Nem hiában jajdul fel tudósunk Hermann Otó: „Az olaszoknak hihetetlen madárpusztítása: mindent elfognak, mindent megesznek, még legbizalmasabb barátunkat a füstifecskét is, s tavaszra kelve népünk hasztalan várja ficserékelő barátját“, mert számban nagyon megfogyatkozva térnek meg. De hozzáteszi a m. kir. földmivelésügyi miniszter megbízásából kiadott munkájában, hogy »Annál inkább kell rajta lennünk, hogy mi védjük és szaporítsuk a jó ég szárnyas áldását, lelkiismeretünk megnyugtatóására, gyönyörűségünkre és gazdaságunk nagy hasznára“. Kövessük Dánia példáját, hol a falusi házikókkal szemben mindenütt áll egy pózna, csúcsán a madarak költő házikójával: „Az egész szabad Svájczon végig a kertek gyümölcsfáin és minden alkalmas helyen ott van a költőházikó, benne a kert legjobb, legszorgalmasabb munkásai, azok a czinegék, légykapók, vörösfarkú kerticzék és egyebek“. „Ide kell törekednünk édes magyar népem nekünkis“ — mondja tovább.

Eltételezve a táplálkozásra szánt állatoktól, nekik szerencsésebb szerep a tudományban sem jut. A szegény kis béka némán mutatja éppen nem kényelmes, kifeszített helyzetében a vérke ringést. A régi egyiptomi kifejlett orvosi tudomány halálra üldözte volna az így kísérletező orvos növendéket. Nekik elég volt az emberekre vonatkozó s a bebalzsamozásra szánt hullákon végzett tudomány. Hogy könyörgött, hogy ígért — Ebers szerint — mindent az egyiptomi orvosnövendék egy, a bebalzsamozásnál szolgálatot tevő egyénnek egy ember szivért. Az végre engedett, juh-szívet helyezett az elcsent helyébe. Am az egyiptomi pap a szer-tartásnál észrevette, csalást távolról sem téve fel, hirdette ki a csodát a népnek. Ünnepeket rendeztek a juh-szívé ha ott tisz-

teletére, a fél istenek sorába emelték. De a szegény szolga áldozatul esett. Csalásának következményeit látva, de meg nem akadályozhatva, a kétségbeesés az örületbe kergette. Ha tudták volna, sem tekintették volna nagy árnak; egy elveszett halott szívért, egy élőnek elvesztett eszét; ott a hol egy megölt macskáért egy ember életet vettek el. Szegény veszettség- és tiphus-bacillussal beoltott pihegő kis házi nyulacska, miért is nem éltél az egyiptomi doktorok korában! Akkor, mikor a galamb nyugodtan röpködhetett, egy világért ki nem próbálták volna rajta, ha lehet-é fél agygyal, vagy fél tüdővel élni? Ám de azt tartják, hogy a tudományok érdekében szükséges szenvedése az állatoknak, bocsánatot nyer a szenvedő emberiség nevében.

A gyönyörködtetésben is szolgálatára áll az állat az embernek, mely átalakítja, kiforgatja az állatot saját énjéből. Hiszen a hypnotizáló tekintet alatt kezes báránynya lesz a sivatagok királya, az oroszjái; bohóc módjára ugrál India tigrise; s házi macska módjára játszik a párducz. A madarak sem maradnak háttérben, a királysas ugyan lankadt szárnyával gubbaszt sötét ketreczében, de a papagájt jó kedve el nem hagyja ott se, s a kis éneklő aranyos, vagy rozsdás kalitban csak úgy zeng zsarnokának, mint szabad ég alatt, ám, hogy mit érez, ő tudja csupán.

Ime, vége a küzdelemnek, a hatalom az állatok fölött teljesen és feltétlenül az ember kezében van és ő hogy él e hatalommal?

Feleletül azt hiszem mindenki tudna egy egy példát felhozni, egy-egy oly kegyetlenséget, melyre gondolni sem jó, s még is ha állat-védelemről beszélnek, sok arczon mosoly vonul el.

Egy hölgy egyszer azt a kijelentést tette: »Nem leszek tagja az állatvédő egyesületnek, mert nem szeretem a sentimentális must, ne is vitatkozzunk, az állat állat s punktum!« Ugy van: »Hagyjálók a meddő vitát, bölcs Isten az, ki rendel«, — de — »az ember tiszte, hogy legyen békében, harczban ember.«

Igen, legyen ember abban a harczban, melyet a létefti küzdelemben folytat. Ne akarja az ember igényeinek nivójára emelni az állatot, de ne is sülyedjen állattá maga.

Határozottan üres szentimentalizmus a díszes kutya, macskatemető; s míg van szenvedő, hajléktalan ember, méltán Zugolódhatnak az állat-asilumok, hogy ne mondjam állatnyugdij intézetek ellen, annál inkább, mert az elággott, szenvedő állatnak többet ér a szenvedés nélküli, rövid elpusztítás, mint a czéltala

dédelgetés. Azonban a míg él az állat, a míg munkabíró, a míg öröm neki a lét, mint az egész teremtet világnak; nincs joga az embernek összezúzni ezt az örömet s kinteljessé tenni a létet a még oly parányi élő lényénél sem.

A boldogítás századában élünk; annyi ember leli abban örömet, hogy örömet szerezzen másnak; miért ne jusson ebből a boldogításból egy parányi rész az állatnak? legalább annyi, hogy az élet-adta szenvedést ne tetézzük mi is.

Isten-adta és kivívott joga az embernek a hatalom, de nem joga, hanem bűne a zsarnokság, annál inkább, mert hiszen (Castelár szerint) »az ember öszszefoglalata a teremtésnek; mint az ásvány, alá van vetve a nehézség törvényeinek s a tér határainak; mint a növénynek, szüksége van légre, vízre és viláosságra; mint az állat, mozog és táplálkozik; mikrocósmos ő, melynek körded feje az égi körtöket jelképezi, kinek ragyogó szeméből a csillagok fénye sugárzik; angyali vonás, hogy időn és téren túl szemlélni fogja az öszszméket; ki az egyes tényekből az általános törvényeket vonja le, ki a durva anyagból a szellem tapinthatlan lényét meríti; ki följegyzi lelkében az égi testek zengzetét, örök élettél bír; ki gondolatával öntudatot kölcsönöz a természetnek; épen ezért öntudattal kell bírnia s annak szellemében gyakorolnia hatalmát az állatvilág fölött.«

A felvilágosultak gyujtsanak világot a még sötétben élők lelkében. Nagy, szép és lélekemelő tudomány a természet szeretete melyből az állat sem kivétel; a kik e tudományban élnek, terjeszszék azok között, kiknél e tudás még szunynyadoz. Ám forduljunk el a szentimentálismustól, de ne zárkózzunk el, ne nézünk közönnyel, ne hallgassuk hidegvérrel az állatok szenvedő kiáltását. Nevethetünk az olyan sikerült élcz fölött, mely szerint: „egy milliómos állatvédő esernyőt szándékozik csináltatni a legyeknek“, de e mosoly ne érintse az okos, a szükséges, a kötelességszerű állatvédelmet.

Történelmünk igazolja, hogy az állatvédelem vérünkben volt mindig, miért maradnánk tehát most a művelt népek mögött? Legyen általánosan nemés, emberies a hatalom gyakorlása az állatok fölött, ennek érdekében működik és ennek érdekében támogassuk azt az egyletet, a melynek nemcsak jelígeje, hanem törekvése és czélja az állatvédelem.

Schwarczel Adél.

Corrida de toros.

A barcelonai Rambla de Cataluuán kocsi kocsi után döcög. A gyalogjárók tömve kipirult, felizgatott, élénken gesztikuláló alakokkal. A nap, az égető spanyol nap perzselve tüzi erre a sokaságra sugarait. Vajjon mi lehet az, a mi egy ilyen forró tavaszi délután kicsalja az embereket, a várost, fiatalt és aggot, férfit és nőt, hogy ott hagyja hűvös, árnyékos lakását és izzadva tetőtől-talpig porosan tolongjon? Ezt csak egyszer kérdeztem magamtól, akkor, a mikor nem láttam szememmel, nem hallottam saját füleimmel és nem néztem át minden idegemmel egy corrida de toros — egy igazi nagy spanyol bikaviadal — megrendítő, elundorító izgalmait. Mondom, csak az előtt, mert a mikor ezt átszenvedtem, akkor éreztem, hogy egy ilyen bikaviadal több mint mulatság, több mint sport, ez mély, égő nemzeti szenvedély, a mit hiába akarna bárki is még csak enyhíteni is és aki megkísérlené, magával szemben találná az egész féktelen, szenvedélyes spanyol nemzetet. — Most már értettem: ilyen bikaviadalon mindenkinek ott kell lennie.

Már csaknem elértük kocsinkkal a bikaviadal színterét — a Plaza de torost — a mikor vinnyogó, kolduló, majd mind tolakodóbb hangu topróngyos alakok rajzóttak körül. »Caballero, caballero!« hangzott mindenfelől. Csonka karok, elégtelénített törzsek, lupustól összemart fületlen, orratlan arczok, vakok és süketek, bénák és sánták... Borzasztó előjáték, lélelmes bevezetés. A folytatás méltó volt hozzá.

Alig foglaltuk el päholyunkat, láttuk, hogy van jogosultsága annak, hogy a helyárok ebben az arenában a napos, vagy árnyékos oldal szerint vannak, még pedig óriási nagyra szabva. A füllesztő, szellőtlen hőségben az olcsóbb helyek tulajdonosai főni látszóttak. De itt jutott is a szemkápráztató spanyol népviselet méltó kifejezésre. Minden színárnyalatban pompáztak a spanyol nők mantillái, közé csillogva a sok hamis ékszer, utánzótt arany és ezüst, élénk színű derekak, nos és az égő nagy szemek.... Tiszta spanyol kép.

De egyszerre felharsog a zene. Mindenütt mozgás és mozgás. A legyezők állandó, ideges mozgásban... Szemkápráztató. Az istálló ajtók szétnyílnak, fényes menet jön. Elöl feketén öltözött délczeg lovas alakok, majd tarkább lovasok, ezután színes, fényes selyem kostümökben a viadorok nagy csapatja. A

menet körülmegy az aréna porondján. Közepére érve megáll. A zene elnémul. Egyike a fekete lovasoknak előre ugrat igazán délczég paripáján, mély hajlással leveszi kócsagtóllas kalpagját, mire az elnöki páholyból leröpül egy kulcs, a bikaistállók kulcsa. A zene felharsan, a menet feloszlik. Kezdőzik a bikaviadal.

A porondon a piccadorok, a lovas viadorok, — számra talán nyolcz-tizen lehetnek, — foglalnak állást. Állatias, kegyetlen arcz egytől-egyig. Más országban hohérlegény vagy kutyapeczér, itt: piccador. Fegyverük: kegyetlen lándzsa. Lovaik: szemenszedett, elcsigázott vén gebék.

Ez a látvány már kissé kiábrándít. Ilyen szegény párák küzdenek erős, vad bikákkal? Mert ekkor még tényleg azt hittem, hogy ez a hely csak nagy küzdelmek, nagy erők mérkőzésének színhelye. Hogy kellett csalódnom! A bikaistálló ajtaja kipattan. Toporzékolva, szarvaival majdnem a földet turva rugtat elő a bika. Első pillantásra alaktalan, fekete tömeg. Félelmetes. Körülnéztem. Társaim sápadtan álltak helyükön. Éreztem, hogy lélekzetem akadozva hagyja el tüdőmet. Feszült várakozással tekintek ismét vissza a porondra. Mi az? Mellettem egy erős kiáltás, a tömeg zúg és helyesel. A bika szarvára nyársalva lovat, lovastul száguld körül a porondon. A vér patakszik, egy mozdulat és ott fekszenek a porban. A ló kimeredt szemekkel, kitóduló belekkel, reszkető inakkal, a lovas — mozdulatlanul. A bika még egyet-kettőt dőf és áldozatát fekvé hagyja.

A vérszagtól ittasulva rohan a másikra. Hiába igyekszik a lovas a lándzsájával távol tartani. A ló szügyéből vastag sugárban fecskendez ki a sötét vér. A harmadik hasa szintén felhasitva és saját beleiben taposva, rohan, menekül. Borzalmas látvány. Idegen hölgyek elájulnak, a férfiak halálsápadtan fordulnak el a színtértől. Sok páholy most már kiürül. Egy-két sebesült lovat kivezetnek. A többivel már nehezebben küzd a kifáradt bika. De egyszerre megint jönnek lovasok. Mi ez? Hisz ezt a fehér lovat most vezették ki, teste a vértől hiszen még piros? Ocsmányság! Beleit ismét visszadugták, majd szalmát csömszőltek a has üregbe, hogy tartalma ismét ki ne tóduljon és bevarrják. És egy ilyen pára küzd esetleg még egy egész délután. A huszadik században... A lovasok kivonulnak. Helyüket a gyalogos banderillerosok foglalják el és mondhatom a színter előnyére változik meg. Ezek a selyembe, bársonyba öltözött szép emberek az ügyesség netovábbját viszik véghez.

Hegyes, a végén szigonynyai ellátott és szallagokkal élesen feldíszített rudacskákat dőfnek a már fáradt bika hátába. Az már erősen elcsigázva, de félelmetes dühvel ugrik neki ellenfeleinek. De az eredmény: mindenkor két uj kinzóeszköz hátában. A bika bög. Hátából patazik a vér. Inai kezdenek már reszketni. Ereje rohamosan fogy. Még egy-egy ijedt kiáltás egy tulvakmerő banderillerosért, taps egy sikerült ugrásért. A bika a porond közepén már ingadozni látszik. Lábai már nem biztosak. Szemeit révetegeen, halálfélelemmel jártatja körül. És megjelenik a halál, a szörnyü vég reá nézve.

Óriási mozgás. A vértől a végsőig felcsigázott idegek. Vervörös és halálsápadt arcok. Ott áll a toreador. . . Gyönyörű alak. Méltó nagy, nemes mérközésre. Pedig csak vakmerő, kecses — mészáros. Egyik kezében hosszú, vékony tör, — másikban vervörös kendő. A bika egy pillanat alatt csak e felé az ellenfél felé fordul. Érzi, hogy ez a vég. Miként az az elcsigázott lóval szemben előbb a tulnyomó erőt, a biztos elmulást jelentette, úgy áll most az ember, a félelmetes toreador, mint bosszút álló géniusz előtte. A toreador feladata nem az, hogy a halálos dőlést egyáltalán, hanem hogy azt művészettel, bravurral, vakmerőséggel vigye véghez. Egy-két lépésnyire a bikától várja, lesi a kedvező fordulatot. Óriási vakmerőséggel ott forog körülötte, kisiklik mint a gyík, szembe várja mint egy oroszán, ugrik mint egy zerge, félelmetes mint egy hóhér. Nincs már ember az arénában a ki ülne. Elfojtott sóhajok, aggódó, rémes felkiáltások. „Látja: majdnem, majdnem. . . Ki mondja ezt? Barátom alig felismerhető. Szemei kimeredtek. Izgalomtól alig tartja magát. Jó magam is reszketve nyulok a konyakos üveghez. Ez alatt ismét felharsan egy rémes, ezer és ezer torokból szenvedélytel vegyes örömmel előtörő ordítás, majd taps, bravózás és a toreador ott áll mint győző. A bika térdben megrogyva bög, vonaglik, hátában a halálhozó gyilok. Szájából, orrából patakokban tör elő a világos, habos vér. Tüdeje átszúrva a művészet minden szabálya szerint. Még fel-felhorkan, még néha talpra áll, majd összeomlik saját véreben fetrengve. . . A mataador gyors lökéssel agyába turja rövid kését és a bika megmerevül. A zene felharsan. Ör csengetyüs ló kivónja a hullát.

Es ez így ismétlődik hatszor egy délután. Rémes multság, de feledhetetlen. Ilyen izgalom, ehez fogható mozgalmás kép, ennyi vér, ennyi szenvedély, talán sehol a világon nem található.

Ha a benyomás feledhetetlen is marad, mégis az utálat erős mellékizével bir. De ez a látvány nem is hasonlít a mindenütt látható bikaviadalok illusztrációinak idealizmusával, nem a szin-padi toreadorok hősies halálküzdelmének látszatával. Itt a vér, a sok vörös vér hat. Elvakítva szemeket, végsőig csigázva idegeket, megborzasztva az európai embert minden izében. Bár már a spanyolok is belépnének ezeknek az európai embereknek sorába. Egy barbarizmussal kevesebb lenne a világon.

Éber Jenő.

A ló szemellenzője.

Nem lehet kétség többé a felett, hogy ez a kantárrész nemcsak fölösleges, hanem káros, veszélyes is. Káros a lóra, mert azt látóképességében akadályozza s szemét hosszabb-rövidebb idő alatt megvakítja; veszélyes az emberre, mert a látásában zavart ló ijedőssé lesz, elragad, s magában és a kocsin ülőkben, sőt a járókelőkben is kárt tesz.

Az állatvédő egyesület folytonos törekvése a szemzők eltávolítására, nem maradt minden eredmény nélkül, úgy hogy ma már lépten-nyomon találkozunk a fővárosban, de itt-ott a vidéken is szemzőt nem viselő fogatokkal, különösen igáslovakkal, sőt máig már több egy- és kétfogatu bérkocsis is levette a szemző szerszámot lovai kantárjáról. Nem így azonban a luxus fogatok tulajdonosai, a kik az áldatlan divathoz mindmáig szívósan ragaszkodnak, utánzásba hajván evvel más, közönségebb fogattulajdonosokat is.

Jóllehet a fogatok lovain a szemzők jóval czélszerűbb szerkezetűek, mert a szemektől aránylag távol állnak s mindig jó karban tartatnak, úgy hogy a látókészülékeket rá-rá ütessel nem rothatják, mégis elvetendőnek és czélszerűbbel pótlandók volnának, ha már végképeni elhagyásukra hajlandóság nincs.

A régi alakuaknál czélszerűbb szemző forma volna pedig az, a melyet az orsz. állatvédő egyesület múlt évi szeptember havi választmányi ülésén bemutatnak.

Ez a szemző, jóval kisebb fedelű a réginél s nem a fej hosszán fekszik a szemnek fölébe, hanem derékszögben áll azok mögött, úgy hogy a látókészülék tulajdonképpen teljesen szabadon áll s mindenfelé — tehát le és fel, előre és oldalra — akadálytalanul tekinthet s egyedül csak hátra nem láthat.

Az általános — bár nemkülönben hibás — felfogás ugyanis az, hogy a lónak hátrafelé látnia nem szabad; nem czélszerű észrevennie, hogy a kocsis ostorhoz nyul stb., mert e miatt vadul meg és ragad el.

Bár ez, mint mondom, hibás 'elfogás, mert a rudhoz erősített lo hátra szemellenző nélkül se láthat, hanem csaknéles halásával veszi észre a bakkon történő dolgokat és láti pedig, hogy ott is mi történik, csak előnyös volna a *világos tájékozódásra*, mely a megijedést kizárja: mégis, ha már kívánja valaki, mert megszokotti, mert divat, a szemzöt használni, ám ott van ez uj szerkezetü és elhelyezésü, mely jobb a réginél. Ez is készíthető akármily diszesen; felszerelhető monogrammal, vagy bármí más czifrasággal is; s nemcsak czélszerűbb, de feltünőbb, tetszetősebb is a réginél és nagy előnye még, hogy finomabb és közönségesebb kivitelben *készen kapható* s bármely kantárba bevarratható.

Állatvédelem és állatvilág.

Az állatvédő egyesület választmányi ülése i. évi február hó 25-én volt meg a kolozsvári felső leányiskola tanácskozó termében.

Elnökölt: dr. Pisztóry Mórné; jelen voltak: De Gerando Antonina, dr. Kiss Mórné, Virányi Istvánné, Schwarczel Adél k. a., Virányi István, Reich Albert, Székely Dénes választmányi tagok és Éber Ernő szerkesztő.

A választmányi ülés során több érdekes tárgy került döntés alá. Igy határozott a választmány a fölött, hogy a kolozsvári sétaféren fölállított mesterséges madárfészkek további megfigyelésre és a madarak további oltalmára fönn hagyandók. Jelentés tétetett, hogy a külmagyar-utczában egy fiatal ur Flóbert puszkájával kiváló előszeretettel lödöz a madarakra és hogy a dohánygyári ládákat szállító fuvaros-vállalkozó lovait állandóan rúterheli. Virányi István pénztáros mindkét esetben rögtön intézkedett a sérelmes dolgok megszüntetése iránt s az első esetben a rendőrség közbelépésével, második esetben magánuton sikerült a további pusztításnak és kinzásnak elejét venni. Választmány az intézkedéseket jóváhagyó tudásul veszi.

Pénztáros jelenti, hogy Kemény Árpádné báróné részéről 400 korona segélynek a közel jövőben való küldése helyezettelt kilátásba, — mit választmány örömmel veszi tudomásul.

Jelenti továbbá, hogy Bányai Elemér, az egyesület hivatalos lapjának szerkesztéséről Kolozsvárról való távozása miatt

lemondott s helyébe a lap szerkesztésével Éber Ernő bízott meg.

Jelenti még, hogy az egyesület által elhatározott fölolvassorozatok február 15-én Schwarczel Adél k. a. alelnök nyitotta meg «Küzdelem a hatalomért állat és ember közt» című fölolvassal, melyet a hallgatósággal zsufolt tanácsteremben nagy tetszéssel fogadtak. Választmány a fölolvassért köszönetét fejezi ki és a 2-ik fölolvass napját márczius 1-re állapítva meg, annak megtartására De Gerando Antoninát; a 3-ik előadást márczius 22-re tűzve, annak megtartására Kuszkó Istvännét kérte föl. A negyedik előadásra dr. Apáthy István egyetemi tanár fog fölkeretni.

Választmány többek hozzászólása után elhatározta, hogy a rendőri változások miatt a rendőrök díjazása az idén elmarad, utasítja azonban szerkesztőt, hogy átiratilag tudassa a helybeli polgári leány- és fiúiskolákkal és a 3 gimnáziummal, hogy az egyesület az előbbiek és az utóbbiak négy alsó osztályai számára az állatvilágból vett és állatvédelemmel is foglalkozó dolgozatok jutalmazására a szokott díjakat kitűzi. Elhatározta továbbá, hogy a választmány tagjai útján fokozott mértékben óhajtja az egyesület tagjait szaporítani és azért felszólít minden vál. tagot, hogy legalább 5—6 tagot szerezzen mindenik. Több kisebb tárgy elintézése után, választmány az ügyeket olyan buzgón vezető pénztárosnak köszönetét fejezi ki.

»Az állatok világa« az Urániában, 3 felvonásban, előszóval, 200 színes képpel, 11 mozgófényképpel és zenével, írta Váncza Mihály. Az állatok mérhetetlen nagy országa, színes tarka sokasága csak 200 színes képben és 2 és fél órai előadásban — mily merész vállalkozás! Természetesen Váncza Mihály is csak vázlatos vonásokban festette elibénk a nagyméretű képet s tekintettel a rövid időre, csupán a több típusokat mutatta be. Ezeket szem előtt tartva a természet alapos ismerője átengedte helyét a természet poétájának s így az előadás inkább az állatvilág drámai mozzanatára, mint annak száraz leírására szorított. S fokozta a hangulatkeltést azzal, hogy a magyar tárgyú képekhez megszólaltatott hegedűn egy-egy bravúrosan előadott szép népdalt vagy az alpesi képekhez havasi kürtön egy-egy jellemző stájer dalt.

Előadását három főrészsre osztotta s így sorjában megismertette velünk az állatokat, mint a víz, a levegő és a szárazföld urait. Az előadás azzal veszi kezdetét, hogy bemutatja nekünk az őskorbéli állatokat s azok életét. Következik a folyók, tavak és tengerek állatvilága. A tiszaparti halászok munkálko-

dása közben megszólal az »Az Alföldön halászlegény vagyok én« című népdal. Következnek a balatoni és tengeri halászok s sorra látjuk az állatéletet a víz minden rétegében.

Majd az alföldi baromfi-udvar tarkasága izeg-mozog előttünk s bemutatásra kerülnek a szárnyasállatok legkülönbözőbb fajtái. A mocsaras tájak a sok vízi szárnyással, a daruval, a gémekekkel, gólyákkal sem marad el s ismét megszólal a nóta: »Jő a daru, meg a gólya« s ez így megy tovább. Most áttérünk a vadászat izgalmaira s keresztül törtetünk hegyen-völgyön, erdön-mezőn s e közben közvetlenül szemünk előtt futnak el a halálra üldözött tapsi-füles, a róka, a vaddisznó, az antilop, a szarvas, az elefánt, az oroszlán, a tigris stb. Közben a kutya, a macska s ezek rokonai jelennek meg előttünk s minden képhez a szerzőnek érdekes, oktató jellemzése.

Valódi állatbarát. Grácz környékén egy községben egy Knoll Mihály nevű 86 éves uriember él, a ki a múlt télen 600—1000 forintot adott ki a hollók és varjúk etetésére s azoknak, a kik e miatt megszólították, azt mondta, hogy egész vagyonát, mely 10,000 forintra rug, végrendeletileg egy alapítványra hagyta az inséges hollók és varjúk számára.

Adat az egérfélék anyai szeretetéhez. Nemcsak a szakember, de a köznép előtt is általánosan ismeretes, hogy a kutya és a macskafélék kölykezési helyük fölfedezése, illetve kölykeiknek ebből folyó veszélyeztetése esetében, tehetetlen kölykeiket szájukba veszik és azokat más, biztosabb helyre czipelik. Az egérféléknek ilyen szokásáról még nem hallottam, sőt Brehm nagy művében sem tesz ilyenről említést. Az egérfélék természetrajzát vélem tehát egy erre vonatkozó adattal gyarapítani, ha leírom az esetet, melynek tulajdonképeni okozója én voltam és mely szemem előtt folyt le. Kis-Azsiában egy ritkás bükkerdőben bogarásztam; amint egy a földön heverő száraz fatörzset megfordítottok, egy egér ugrott fel a törzs alatt rejtve volt fészkeről és ziháló testéről láthattam, hogy mennyire megvolt rettenve szegényke. A hazai erdélyi egereket, ha nem is mind névről, de látásból eléggé ismerem arra nézve, hogy állíthassam, miszerint a kérdésben forgó egér hazánkban a igha fordul elő. Miután a későbbi fejleményekből kifolyólag az egeret el nem pusztítottam, azért tudományos nevét nem is tudom megmondani. Amint tehát az anyagér fészket, melyben 5 meztelen és vak fia volt, veszélyben látta, némi ide-oda ugrándozás után hozzálátott fainak biztonságba helyezéséhez. Jöllehet én a fészektől alig két arasznyira leültem, hogy a továbbiakat megfigyeljem, közellém a gondos egéryanát egy pillanatra sem zavarta, mi ttha tudta volna, hogy életét részéről veszély nem fenyegeti. Fiait egyenként gyengéden szájába fogta és azokat rövid ugrásokkal, tőlem mintegy négy lépésnyire, egy helyre vitte, hol azokat bőven heverő

lehullot falevelek alá rejtette. Nem telt bele 15 percz és az 5 egérke egymás mellé volt hordva. Ekkor én a kis egereket mind egyszerre visszavittem a fészekhez és ott jó vastag levélréteg alá rejtettem. Csakhamar megjelent a fiaiért aggódó anya is, elkezdett szimatolni és amint fiait megérezte, befurta magát a levélréteg alá és ismét elkezdődött a mentési munka, úgy, mint első ízben. E munkája közben akárhányszor kezeim mellé került, elsö, hogy minden nehézség nélkül megfoghattam volna, vagy mi-lőn a levélréteg alatt volt, egy ütéssel életét vehettem volna; de hát nem lett volna-e a legnagyobb szivtelenség a saját éle-tét mibe sem vevő és csupán fiai biztonságáért remegő kis jószágot elpusztítani? Megelégedtem e gyönyörtű kis jelenet megfigyelésé-vel és az újra elhordott egérkéket többé nem bántottam pihenő helyükön. *M.*

Küzdelem a bikával. A szegedi vágóhidon a minap meg-vadult egy bivalybika. Két mészáros legény bajaskodott azzal, hogy végezzen vele. Hatalmas taglócsapásokat mértek a koponyájára, de nem bírták leütni. Az állatnak pedig sikerült eltépni a kötelet, a mivel le volt kötve s aztán iszonyu bömböléssel ki-menekült a vágóhidról. A rókusi állomásra ment s hogy valami alkalmas védelemhez jusson az üldözők ellenében, lefeküdt egy a vágányon álló mozdony elé. A mészáros legényeknek néhány erős vasuti munkás is a segítségükre ment s nagy tömeg bá-multa a küzdelmet a sok ember és az állat között. Körülbelől három-negyed óráig tartott, míg a kötelekkel sikerült megmozdítani az erős állatot. A megjelent rendőröknek elég dolgot adott távoltar-tani a kíváncsiak tömegét. Mikor a nagy bivalybika hatalmas lé-pésekkel, kissé tántorogva a kimerüléstől az állomás elé ért, a vér vastag csikokban gördült alá a homlokán és testén. Negyed-órai pihentetés után szekérhez kötötték, de a szekeret fenekestől felfordította. Nem tehettek hát egyebet, minthogy kötelekkel, os-torokkal a vágóhidig hajkurászták. A mészárosok most olyan erősen kötötték meg, hogy egész kényelmesen letaglózhatták. Még pár irtozatos csapást mértek a homlokára. A bivalybika össze-rogyott. Az egyik mészárossegéd az állat torkába vágott egy hosszú kést, mire a bivalybika még egyszer fel akart emelkedni, rugott is néhányat . . . Vagy öt perczig élt-még.